

Elrendezésének újságával, részleteinek rendkívüli szépségével lep meg Telcs és Sárkány műve. A háromszögű alaprajzú alapépitmény oldalait domborművek díszítik, amelyek az egyes sarkokon majdnem teljes szoborcsoportokká fejlődnek ki. A Szabadság-Testvériség-Egyenlőség föliratok az egyes domborműveinek eszmei tartalmát jelzik. Fölül gömb emelkedik, amelyen a Szabadság géniusza áll, mellette sas. A főalak a domborművekhez képest jelentéktelen, szinte konvencionális. Ez az oka annak, hogy a mű nem képes nagy, egységes, igazán monumentális benyomást kelteni, annak ellenére, hogy az egyes csoportok, domborművek formái érettség, a kompozíciók szépsége tekintetében az összes pályaművek között párjukat ritkítják.

□

Nem mellőzhetjük hallgatással Barcza és Szepesi tervét sem. A kompozíció közepe egy várkapu. A kapu előtt megjelenik »az ősmagyar« és kürtjébe fujva, szabadságharcra hívja föl a magyar nemzetet. Mögötte a kapuban a harc-készség áll kibontott zászlójával. Kétoldalt a harcba indulók, a küzdők csoportjait látjuk. Az egész — tagadhatatlanul ügyesen fölhasznált eszközökkel — színpadiasan beállított tömeggel igyekszik a szabadságharc eszméjét kifejezésre juttatni. — Kaput használ föl az elrendezés alapvető gondolatának Vas, Philípp és Kiss Géza

□

is. A diadalkapun át rohanó, lovaktól vont ágyú hatásosan kifejezett harci dühnek a középpontja. Az egész emlék kompozíciója azonban nagyszabású, barokk művek hatása alatt készült díszkútra emlékeztet.

□

□

A pályázaton szerepelt tervek hosszú során végignézve, most a döntés után, szinte természetesnek tűnik föl előttünk a végső eredmény. A gondolatok, formák nagy tömegéből az a mű emelkedett ki, amelynek művészeit nem a hatás hajhászása, nem is a pusztá ügyesség és gyakorlat, a tetszetős formák megszerkesztése vagy épen hazafias frázisok hangoztatása emelte versenytársaik fölé, hanem a koncepció egyszerű, áttekinthető, érthető volta, a szobrászi gondolkodás ereje. A győztesek mellett látjuk néhány társukat, akik hasonló elvekkel indultak a küzdelemben.

Sok tanulsággal szolgált ez a pályázat a kézzel fogható eredménnyel kívül is. A pályaművek gondos, elfogulatlan tanulmányozása megmutatja szobrászaínknak azt az utat, amelyen haladniuk kell. Bizton reméljük, hogy a közel jövő nagy, monumentális szobrászati föladatainak a megoldásánál ezek a tanulságok meghozzák a maguk gyümölcsét. Bizton reméljük azt is, hogy rövid időn belül büszkén fog emelkedni a szabadságharc emléke, teljes mértékben igazolva a bíráló bizottság és közvélemény ítéletét.



## TAKÁCH BÉLA.

EGY AMERIKÁBAN ÉLŐ ÉPÍTŐ-MŰVÉSZ.

IRTA: A. BALOGH LORÁND, ÉPÍTÉSZ-TANÁR.

**M**INDNYÁJUNK érdeklődését nagy mértékben lekötik az Océán tulsó partjáról érkező hírek s csodálattal nézzük azt a nagyratörő, semmi nehézségtől és kockázattól vissza nem riadó népet, mely főleg kereskedelmi, ipari és tehnikai téren a »lehetetlen«-t szótárából egyszerűen kitérülte.

Mi, kis nemzetek, még a csodálkozásnál tartunk, — a nagyok, mint Angolország, a németek és franciák pedig már tágra nyílt szemekkel, eltitkolhatóan rettegéssel szemlélik a hirtelenül nagyra nőtt óriást, amely félkezével már ma is Európa zsebében kotorász.

Az irigység, félelem és tehetetlenség von redőket a mi vén Európánk homlokára — de ezeket a fölény öntelt mosolya legott elsimitja, míhelyest félrelebbentjük azt a fátyolt, mely az újvilág művészeti törekvéseit takarja.

Az amerikai Egyesült-Államok népe a gazdasági javak termelését és azok adását-vevését tartja legfőbb jónak. Jelszó: az üzlet! Az üzlet által szaturált yankee nem érzi szükségét annak, hogy művészettel komolyan foglalkozzék.

Ha mégis megszorul, akkor kereskedelmi cikknek tartja. Megrendeli ott és importálja onnan, ahol nézete szerint legjobb minőségben állandóan és nagy mennyiségben van raktáron. Ez a beszerzési forrás legfőképpen Páris és az »École des beaux-arts«. Importál innét kész művészi dolgokat is, de legfőképpen eleven építészeket, művészeket, akik a francia Lajosok elcsépelet formavilágával árasztják el az amerikai köztársaságot. Az amerikai előtt legkedveltebb még ma is a XV. és XVI. Lajos stílusa, de ennek lényegét szintén csak felületesen ismerik. (Tisztelet a kivételeknek.) Általában azt tartják, hogy ha a vonalak görbék, akkor XV., — ha egyenesek, úgy XVI. Lajos korabeli stílusról van szó.\*

Jelenleg ez utóbbit már annyira abszorbeálták, hogy annak, hasonlóan az angol Georgian stílushoz, egy amerikai változata jött létre, s ezt a vékonyabb, finomabb, naivabb stílust elkeresztelték Colonial-stílusnak, mely igen keresett és népszerű.

Felbuzdulva a fényes sikereken, még egy stílus-változat megteremtése nyomja lelküket s ez a »mission styl«. — Jellemzi az egyszerűség, a masszív forma. Főleg kényelmes bútorokat készítenek az új recept szerint, vastag bőrhuzattal, bőrpárnákkal, nagyon sötétbarnára füstölt tölgyfából.

\* A XVIII. század elején főleg Anglia antikizáló stílusa (Anna királynő, György kir.) terjedt el Amerikában, s e szimmetrikus épületek nagy része Christopher Wren szellemében készült. Floridában és Kaliforniában viszont a spanyol reneszánsz foglalt tért. Napoleon bukása után azonban az összes Európában divatos stílusok átplántálódtak az újvilágba s ezek közül még ma is vezető helyen állnak a francia Lajosok nevéhez fűződő stílusok.

A bútoripar terén mindenesetre alkalmas kiindulási pont s már most is büszkén amerikai modern stílusnak nevezik.

Csodálkozva látjuk, hogy ez a nagy, modern nemzet új világot teremtett magának, amelynek talajából azonban a művészet nem hajt igazi virágot. E helyett másolnak, imítálnak mindent, ami kezök ügyébe esik, mert ez az utánzás már nyereséggel, iparilag, »en gros« — üzhető. Nem hiszem, hogy széles e világon volna valami, amit Amerikában nem imítálnának, nemcsak forma, de az anyag tekintetében is.

A másik ok, amely miatt az európai értelemben vett művészet ott nem bír lábrakapni, az örökös, lázas sietség. Nem érnek ott rá arra, hogy az ihletett pillanatokat bevarják, hogy interiőrökhöz vagy az architektúrához tanulmányokat készítsenek, — a földolog, hogy lehetőleg azonnal készen legyen minden. Az az építész vagy »dekorátor«, aki a kapott instrukciók után rögtön perspektívában rajzolja meg a kívánt tárgyat: keresett emberré lesz odakint. Tudok esetet, midőn egy Stein és Róth nevű amerikai cégnél valaki megrendelte egy 12 emeletes ház homlokzatát (az acélváz már készen volt) — s a terveket azonnal tussal kihúzza, vászonra kellett megrajzolni s másnap reggel az illető a fénymásolatok alapján, minden változtatás nélkül, megrendelte a részletes terveket is. (Nagyot nézne ez a jó amerikai, — talán el sem hinné, — ha valaki elmesélné neki a 20 év óta épülni akaró artézi-fürdő, a kultuszminiszterium, a Sáros-fürdő sorsát, vagy a pályabírák divatossá vált huza-vonáját.)

Kétséget sem szenved, hogy itt a leendő épület jövedelmezősége és az idő kihasználása játszott csak szerepet s a művészeti kérdések erősen háttérbe szorultak.

Legújabbban némi javulásjelei mutatkoznak. Százegzen vándorolnak évente az újvilágba és sok amerikai is ellátogat hozzánk. Látnak, tapasztalnak egyet-mást s szemmeláthatóan rájuk is ragad valami. Főleg a milliárdok urai versenyeznek egymással s palotáik felépítésére szerződtek a legjobb erőket. Egyes építészek pedig, akik amerikai arányú irodákat tartanak fenn, külön műtermekben oktatják a fiatal



253., 254. AZ 1906. ÉVI ORSZÁGOS VAS- ÉS FÉMIPARI KIÁLLÍTÁS ÉRME. BECK Ö. FÜLÖPTŐL.



MÉDAILLE DE L'EXPOSITION HONGROISE DES INDUSTRIES DE FER ET MÉTAUX DE 1906. PAR E. PHILIPPE BECK.

255.



255. A SZOLNOKI DAMJANICH-EMLEK MINTÁJA. TERVEZTE RADNAI BÉLA SZOBRÁSZ ÉS GONDOS IMRE ÉPÍTÉSZ.

MODÈLE DU MONUMENT DU GÉNÉRAL DAMJANIC DESTINÉ POUR LA VILLE DE SZOLNOK. MODELÉ PAR BÉLA RADNAI SCULPTEUR ET EMÉRIC GONDOS ARCHITECTE.

256.



256. NAPPALI SZOBA.  
TERVEZTE TAKÁCH BÉLA.

SALON.  
DESSIN DE BÉLA TAKÁCH.

257.



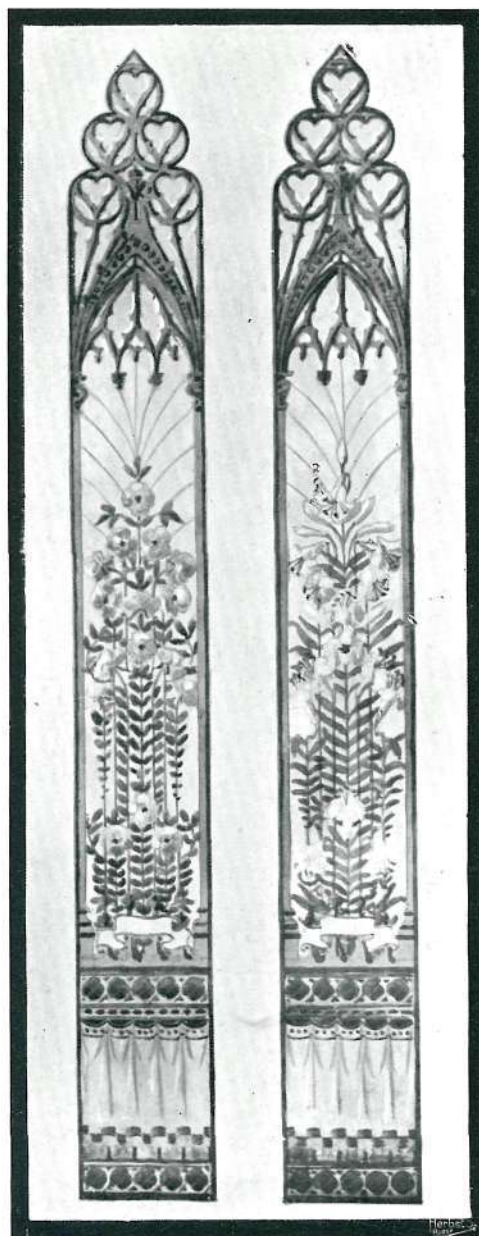
257. AMERIKAI TENGERPARTI RÉSZLET.  
HORTI PÁL UTOLSÓ PASZTELLJE.

BORD DE LA MER (AMÉRIQUE.)  
PASTEL DU FEU PAUL HORTI.

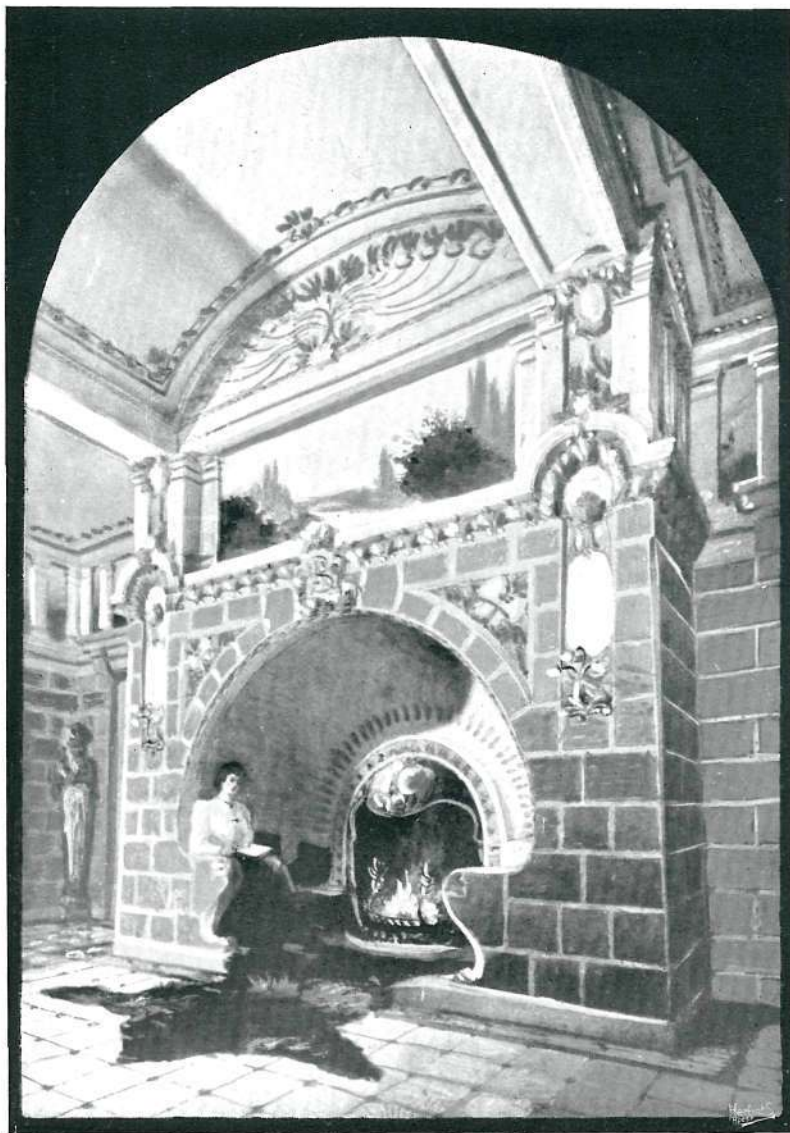
258.



259.



260.



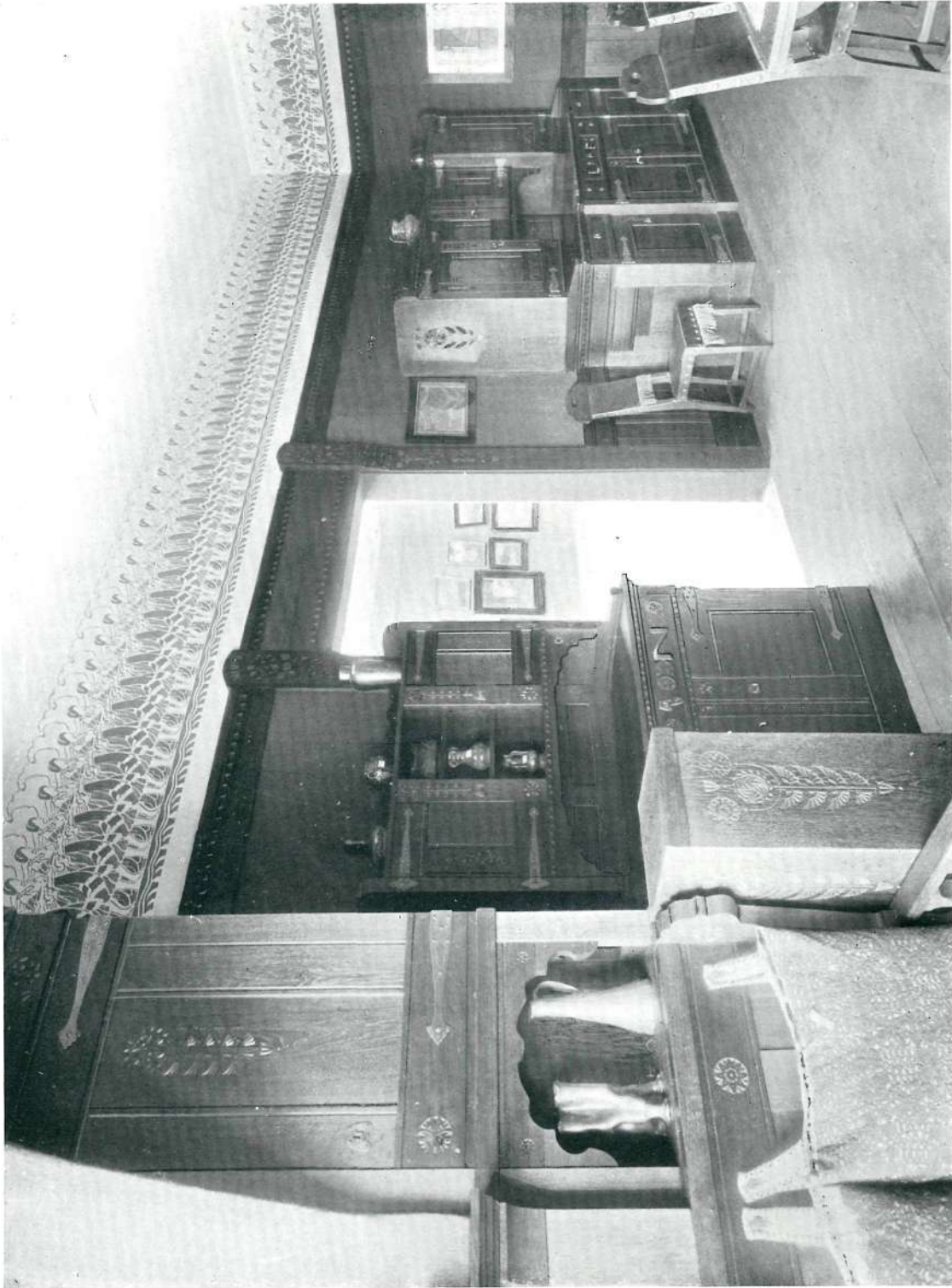
258—260. SZEMELVÉNYEK.  
 TAKÁCH BÉLA, EGY AMERIKÁBAN ÉLŐ  
 HONFITÁRSUNK IPARMŰVÉSZETI  
 TERVEZETEIBŐL.  
 DESSINS DE M. BÉLA TAKÁCH  
 ARTISTE HONGROIS HABITANT  
 EN AMÉRIQUE.

261.



261. EBÉDLŐ, TERVEZTE NÁDLER RÓBERT,  
KÉSZÍTETTE A BUTORCSARNOK-SZÖVETKEZET.

SALLE À MANGER. DESSIN DE ROBERT NÁDLER,  
EXÉCUTÉE PAR L'ASSOCIATION „BUTORCSARNOK“.



262.

262. EBÉDLŐ. TERVEZTE NÁDLER RÓBERT.  
KÉSZÍTETTE A BUTORCSARNOK-SZÖVETKEZET.

SALLE À MANGER. DESSIN DE RÓBERT NÁDLER.  
EXÉCUTÉE PAR L'ASSOCIATION „BUTORCSARNOK“.

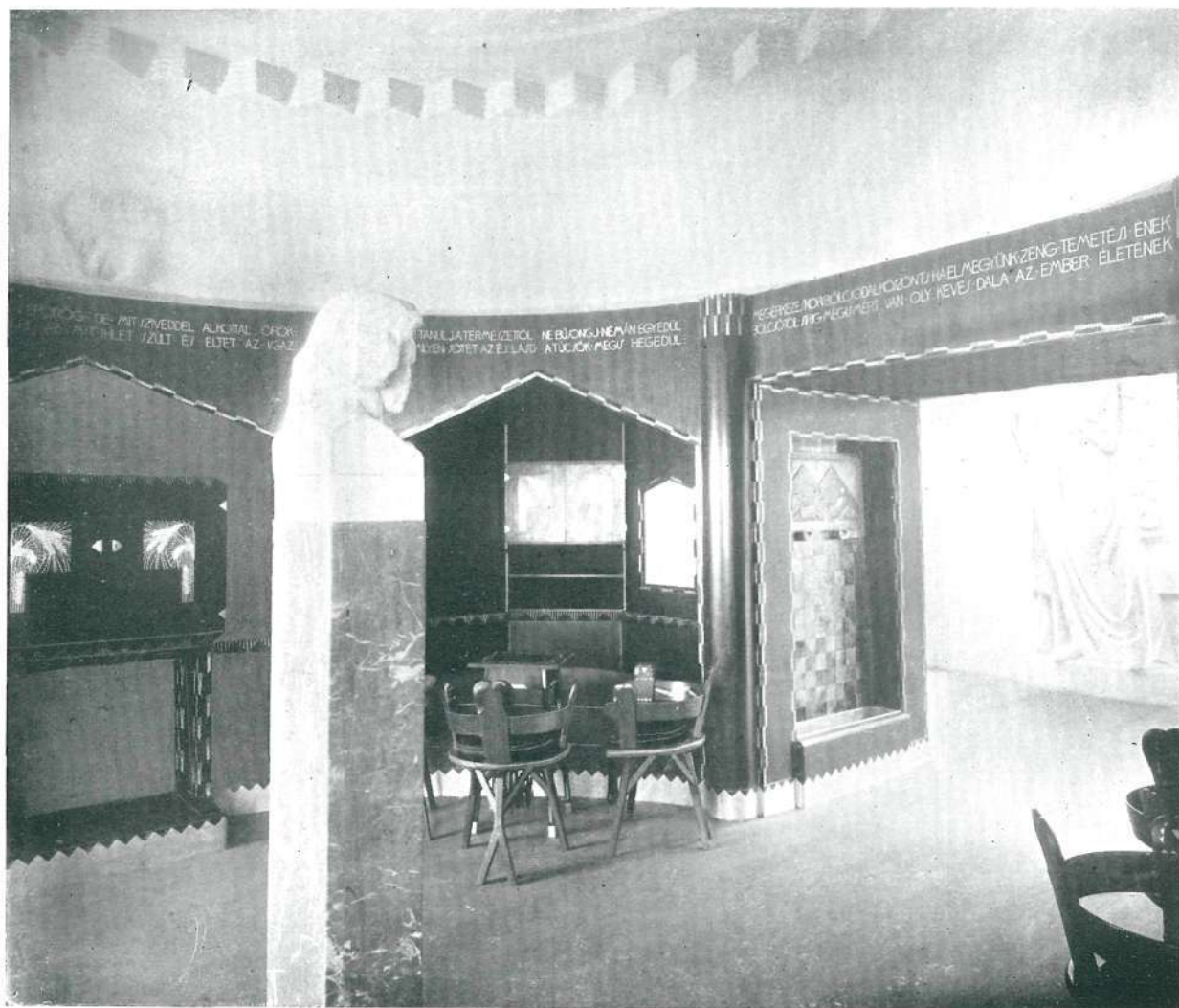
263.



263. A MŰCSARNOK KÖZÉPSŐ TERME.  
A HÁTTERBEN RÓTH MIKSA MOZAIKMUNKÁI LÁTHATÓK.

SALLE D'HONNEUR DU PAVILLON DES ARTS  
DANS L'EXPOSITION DE PÉCS.

264.



264. ZENESZOBA. TERVEZTE MARÓTI GÉZA.  
KÉSZÍTETTÉK KISS JÓZSEF ASZTALOS-MESTER,  
PAUNCZ ÉS KOVÁCS KÁRPITOS-MESTEREK.

CHAMBRE DE MUSIQUE. DESSIN DE GÉZA MARÓTI.  
EXÉCUTÉE PAR JOSEPH KISS ÉBÉNISTE ET  
PAUNCZ ET KOVÁCS TAPISSIERS.

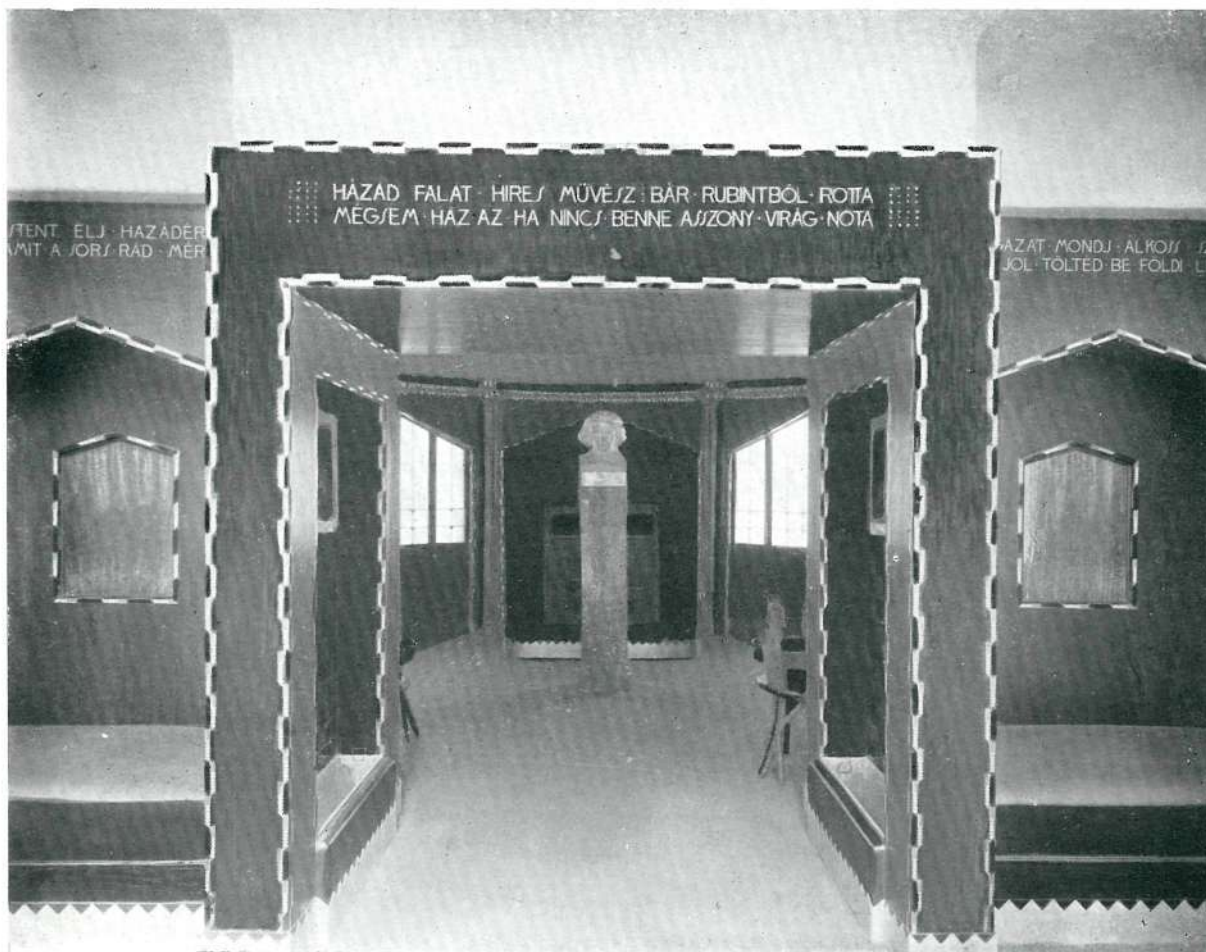
265.



265. ÚRI DOLGOZÓSZOBA  
TERVEZTE PÁLINKÁS BÉLA.  
KÉSZÍTETTE A BUDAPESTI ASZTALOS-MESTEREK  
ALKALMI SZÖVETSÉGE.

CHAMBRE DE TRAVAIL D'HOMME  
DESSIN DE BÉLA PÁLINKÁS.  
EXÉCUTÉ PAR L'ASSOCIATION  
AD HOC DES ÉBÉNISTES DE BUDAPEST.

266.



266. BEJÁRÓ MARÓTI GÉZA ZENESZOBÁJÁHOZ.

ENTRÉE DE LA CHAMBRE DE MUSIQUE DE GÉZA MARÓTI.

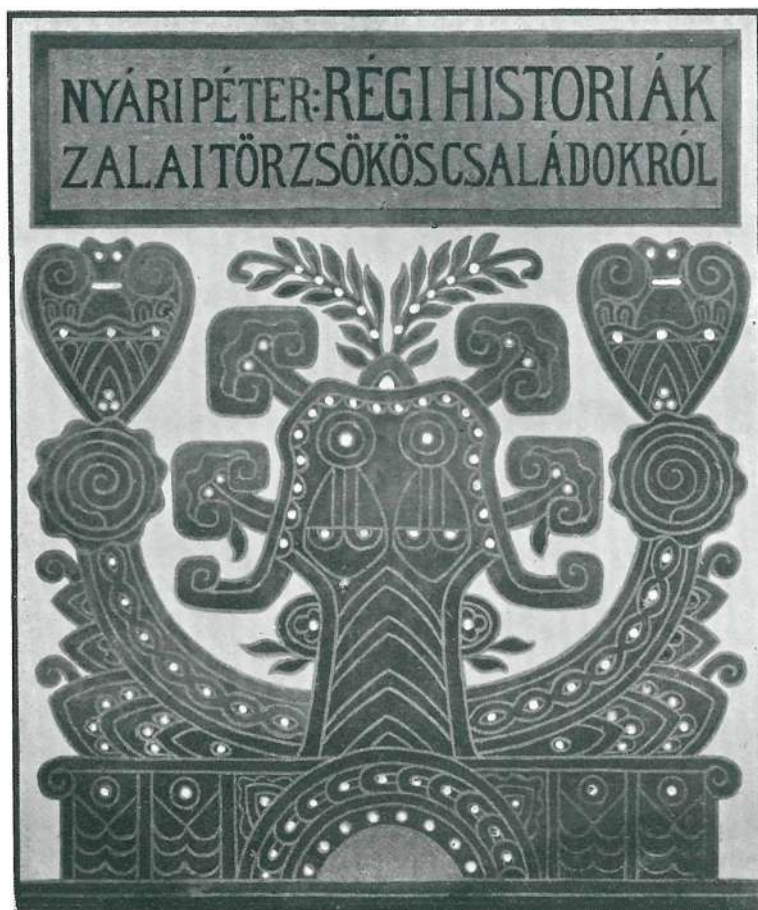
267.



267. A M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT  
GYŰJTEMÉNYES CSOPORTJA.

GRUPE COLLECTIF DE LA SOCIÉTÉ HONGROISE  
DES ARTS DÉCORATIFS.

268.



268. KÖNYVTÁBLA.  
TERVEZTE:  
LINDMAYER JÁNOS.  
TANÁR:  
GRÓH ISTVÁN.

RÉLIURE.  
PROJETÉ PAR:  
JEAN LINDMAYER.  
ÉLÈVE DE  
ETIENNE GRÓH.

DÍSZÍTŐ FESTÉSZETI SZAKOSZTÁLY.  
SECTION DE PEINTURE DÉCORATIVE.

269.

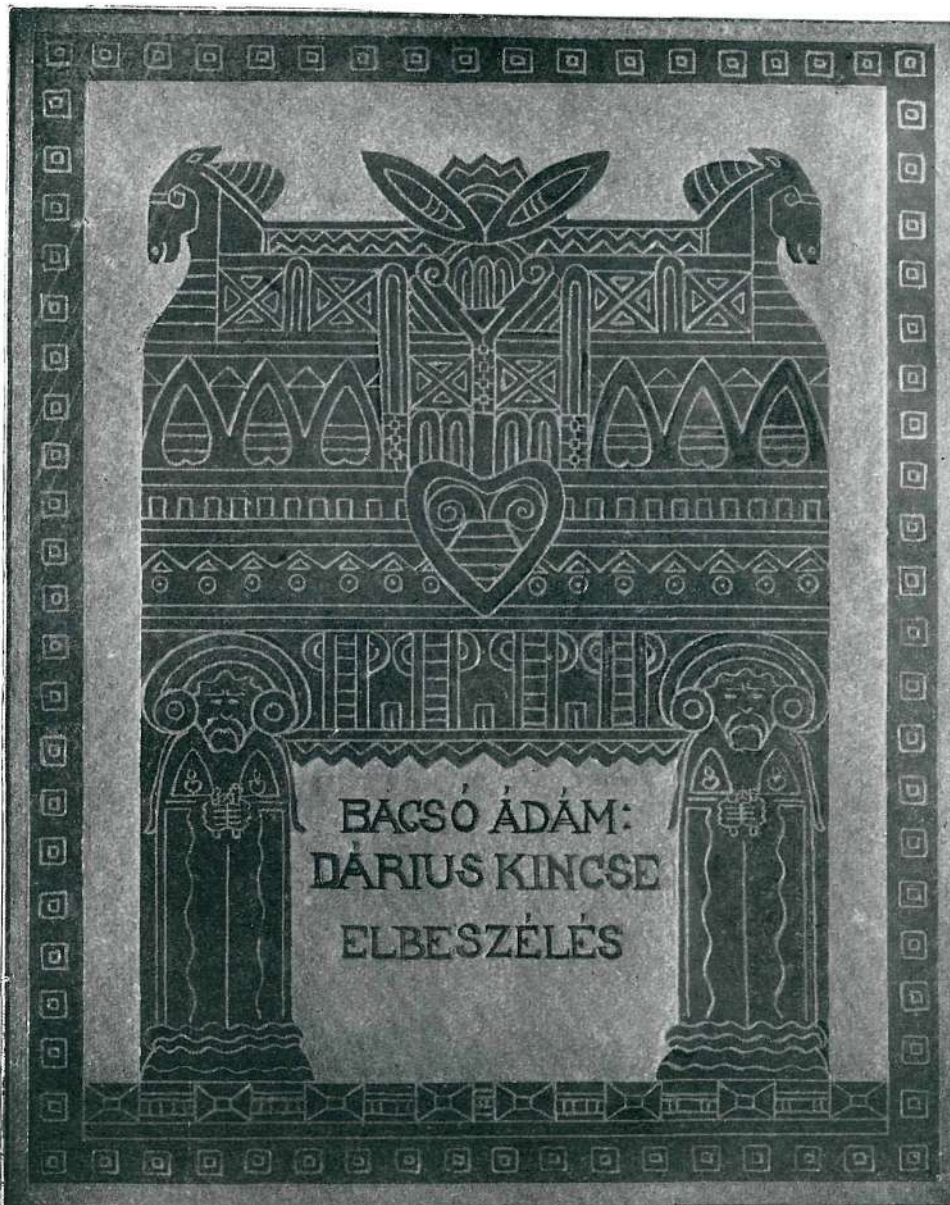


269. TERVEZTE :  
SZOBOTKA IMRE.  
TANÁR :  
FEICHTINGER  
J. GY.  
SEGÉDTANÁR :  
SÁNDOR BÉLA.

PROJETÉ PAR  
ÉMÉR. SZOBOTKA.  
ÉLÈVE DE  
J. G.  
FEICHTINGER.  
PROFESSEUR ADJ.  
BÉLA SÁNDOR.

ELŐKÉSZÍTŐ OSZTÁLY.  
CLASSE PRÉPARATOIRE.

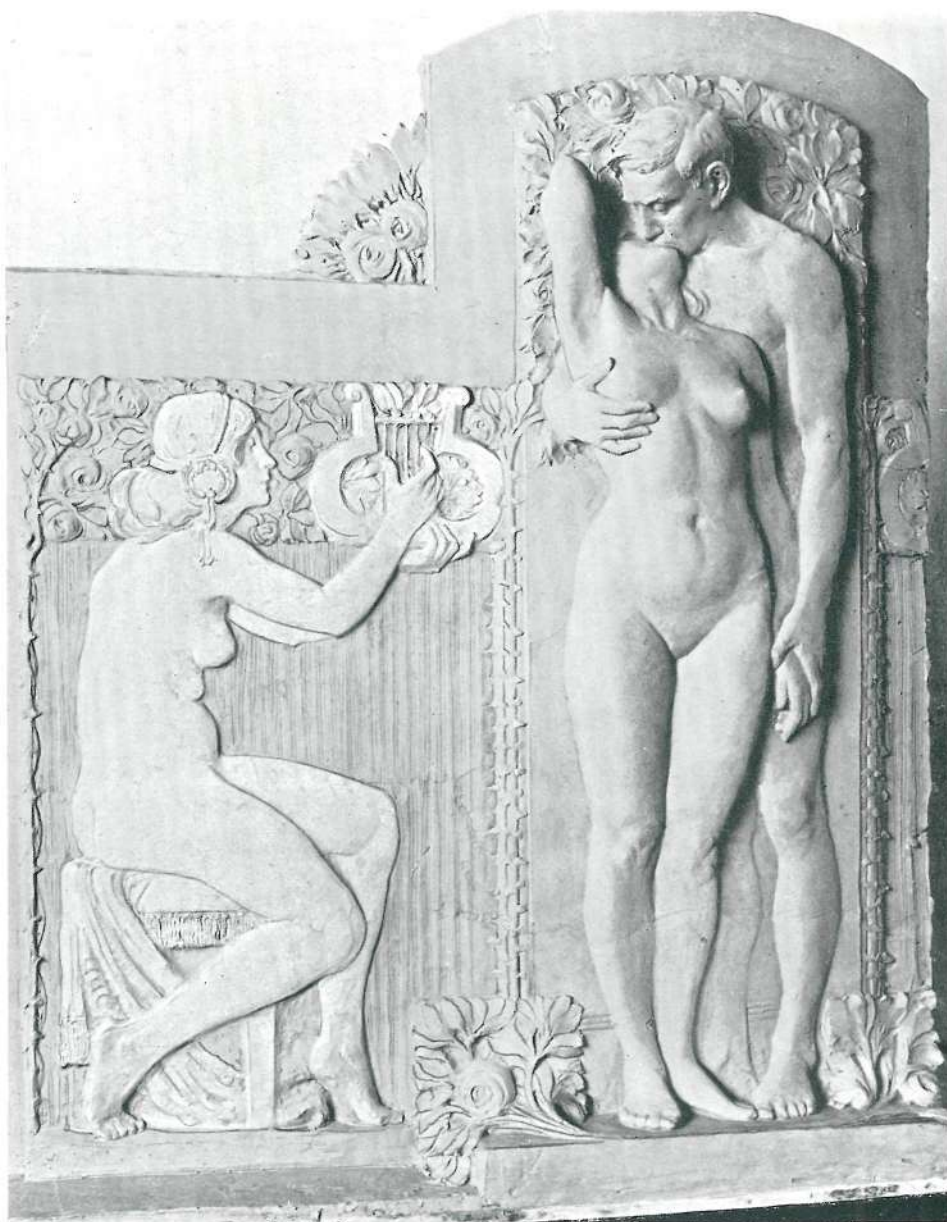
270.



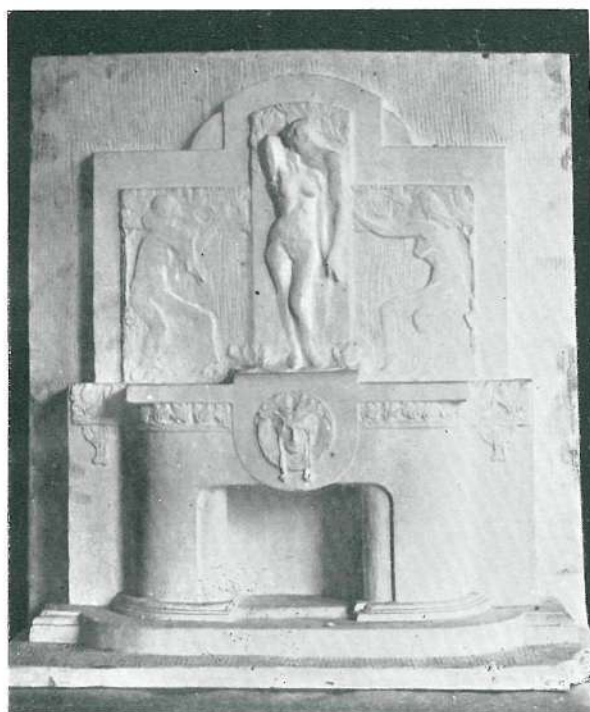
270. BEKÖTÉSI  
TÁBLA.  
TERVEZTE :  
ROSNER IMRE.  
TANÁR :  
GRÓH ISTVÁN.

RELIURE.  
PROJETÉ PAR  
ÉMÉRIC ROSNER.  
ÉLÈVE DE  
ETIENNE GRÓH.

271.



272.



271., 272. KANDALLÓ  
ÉS RÉSZLETE.  
TERVEZTE ORBÁN ANTAL.

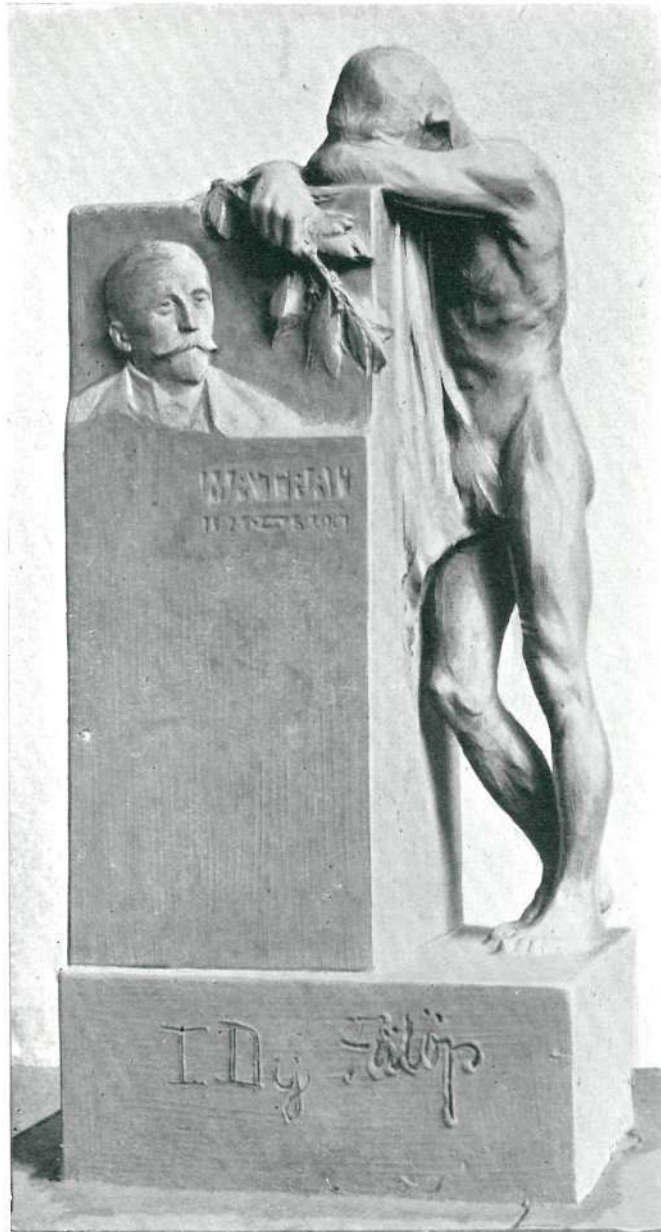
CHEMINÉE ET PARTIE  
DÉTACHÉE.  
DESSIN D'ANTOINE ORBÁN.

DISZÍTŐ SZOBRÁSZATI SZAKOSZTÁLY.  
SECTION DE SCULPTURE DÉCORATIVE.

273.



275.



274.



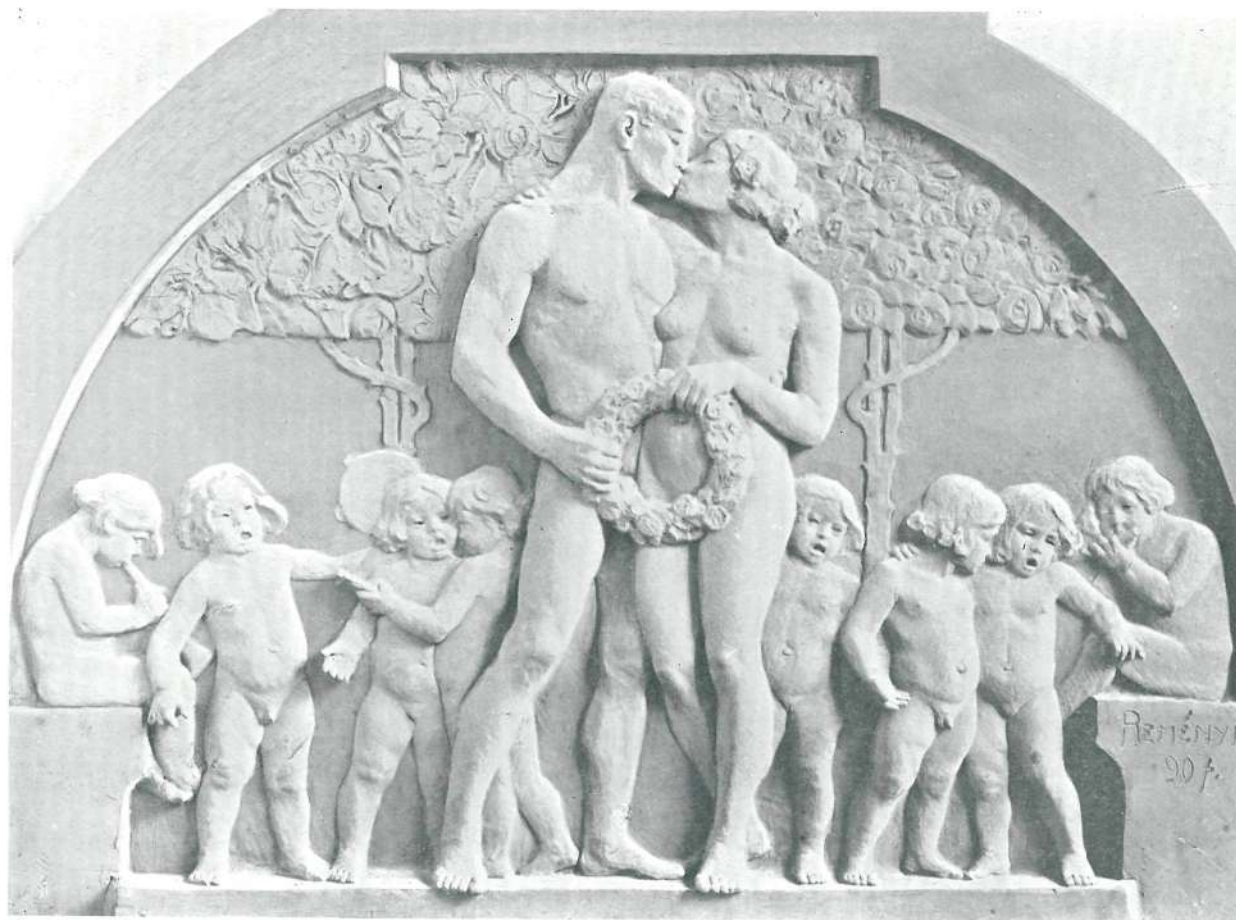
275. SÍREMLÉK.  
TERVEZTE ÉS MINTÁZTA  
FÜLÖP ELEMÉR.  
TANÁR  
IFJ. MÁTRAI LAJOS.

PIERRE TOMBALE.  
DESSINÉE ET MODELÉE  
PAR ELEMÉR FÜLÖP.  
ÉLÈVE DE  
LOUIS MÁTRAI JEUNE.

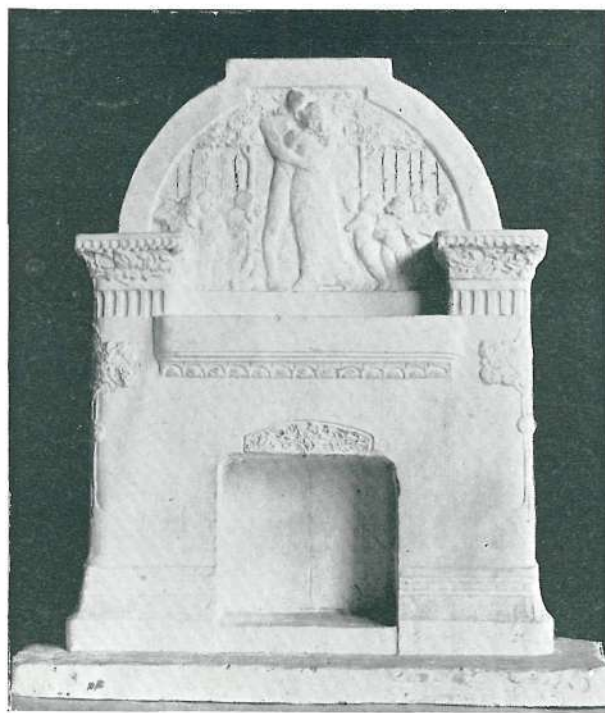
273., 274. KANDALLÓ ÉS RÉSZLETE.  
TERVEZTE WÜNSCH ERNŐ.  
CHEMINÉE ET PARTIE DÉTACHÉE.  
DESSINÉE ET MODELÉE PAR ERNESTE WÜNSCH.



276.



277.



276., 277. KANDALLÓ  
ÉS RÉSZLETE.  
TERVEZTE REMÉNYI JÓZSEF.

CHEMINÉE  
ET SA DÉCORATION.  
DESSIN DE JOSEPH REMÉNYI.

278.



278. DÍZSERLEG.  
TERVEZTE  
HORVÁTH BÉLA.

COUPE ARTISTIQUE.  
DESSIN DE  
BÉLA HORVÁTH.

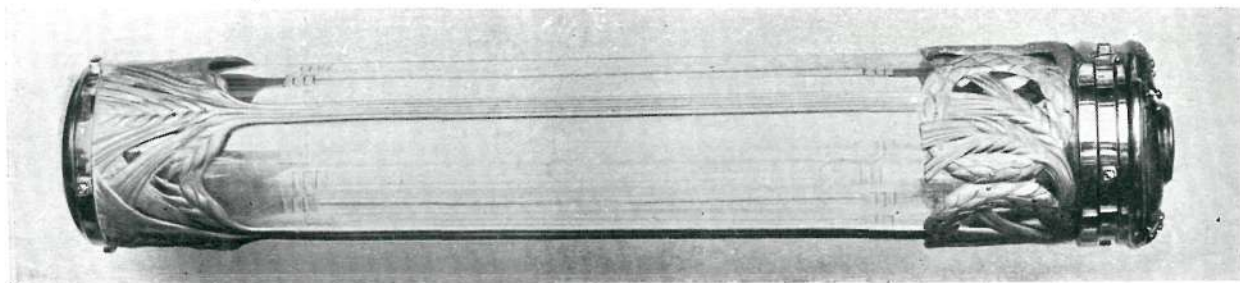
279.



279. DÍZSERLEG.  
TERVEZTE  
BIRÓ MIHÁLY.

COUPE ARTISTIQUE.  
DESSIN DE  
MICHEL BIRÓ.

280.

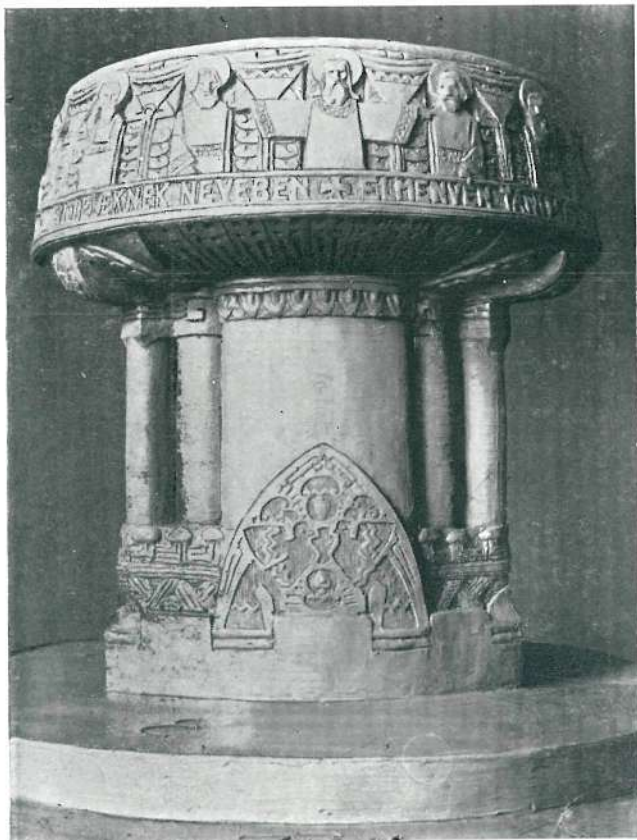


280. BUDAPEST SZ. FŐVÁROS Ő FELSÉGÉHEZ  
INTÉZETT HÓDOLÓ FELIRATÁNAK TOKJA.  
TERVEZTE VÉRTES (VÖGERL) REZSŐ.  
KÉSZÍTETTE TARJÁN ÉS PAAR.

ÉTUI ARTISTIQUE DE L'ADRESSE POUR  
SA M. FRANÇOIS-JOSEPH DE LA VILLE DE BUDAPEST.  
DESSIN DE RODOLPHE VÉRTES.  
EXÉCUTÉ PAR TARJÁN ET PAAR.



281.



TÓTH ZOLTÁN.

282.

RUFF ANDRÁS  
ANDRÉ RUFF.

283.

DÍSZÍTŐ SZOBRÁSZATI  
SZAKOSZTÁLY.SECTION DE SCULPTURE  
DÉCORATIVE.281—283. KERESZTELŐ  
MEDENCÉK.SOÓS VILMOS  
GUILLAUME SOÓS.

FONTS BAPTISMAUX.

építészeket s pályázatokat rendeznek s a beérkezett terveket nyilvános kiállításokon mutatják be. Mindenesetre célszerű újítás, mert a fiatalabb erőket művészi versengésre sarkalja anélkül, hogy ehhez a »business«-nek is köze volna.

Ez a csodálatos, de idegen világ, sajátlagos különlegességei révén, évtizedek óta vonzza az európaiakat, viszont az amerikaiak tárt karokkal fogadják az odavetődött művészeket. A jobb erőket mesésen fizetik s így »üzlet«-szempontjából a kiutazás eléggé kecsegtető vállalkozás. Közepes erő vagy kontempláló tehetség azonban ott alig boldogul.

Művészi szempontból valósággal kész veszedelem a hosszas ottartózkodás, ami az előzményekből önként folyik. Viszont a szerkezetek és technikai berendezések szorgos megfigyelése, a merész vállalkozások, a közigazdaság, az ipar és kereskedelem vérkeringésének alapos tanulmányozása főleg mi ránk, magyarokra nézve, szinte megbecsülhetetlen előnyökkel jár.

Újabban is többen telepedtek le kint, természetesen csak hosszabb, rövidebb időre. A tragikus véget ért Hortiról tudjuk, hogy fényes pozíciót vívott ki magának sokoldalú művészi kvalitásaival. Tschénke Hermann, Vass József, kétévi ottlét után hazajöttek s itthon önálló irodát nyitottak.

Kint van azonban többek közt még — immár hetedik éve — gyöngyöshalászi Takách Béla, ez a sokoldalú, rendkívül tehetséges építész-művész, akiről részletesebben akarok megemlékezni.

Művészi törekvései teljes elismerést érdemelnek s főleg érdekes megfigyelésekre ad alkalmat az a bámulatos könnyedség, melylyel a körülményekhez és az élet követelményeihez — látszólag minden megfontolás és különösebb fáradtság nélkül — azonnal alkalmazkodni tud.

Tetőtől talpig modern ember, de gyorsan aklimatizálódván az amerikai levegőhöz, ma már minden létező stílusban tervez nagyúri palotákat és főleg interiőröket. Emellett rajzol szövet- és falikárpit-mintákat, szőnyegeket, függönyöket s ezek technikai kivitele is felügyelete és ellenőrzése alá tartozik. Kedvenc anyaga a fa, a majolika, az üveg, a bronz és

a szövet, s ezek mindegyikét művészi megfontoltsággal a maga helyén alkalmazza.

Számos amerikai szálló, bar, üzlethelyiség, ünnepi csarnok-dekoráció, műterem, könyvtár, hálószoba, leányszoba, ebédlő stb. szobaképzés került már ki kezei alól, valamennyi a megrendelő által előírt stílusváltozatban, melyek közül nem hiányzik a divattá lett exotikus japán, sőt a hindú stílus sem.

A mennyezetek és falsíkok színezése, kifestése sem történhetik meg nélküle s ha a falfelület freskó- vagy másfajta festésre alkalmasat nyújt: magát a freskót is sajátkezűleg komponálja és festi meg.

Itt aztán elérkeztem Takách Bélához, a festőművészhez. Kitűnő portrétista és jeles tájképfestő is egyszerismind. Kompozíciói pedig mély gondolkozást árulnak el s mindenik képe valamely magasabb eszmét fejez ki. Elvont, misztikus, filozofáló festészetnek nevezhetném, mely nem kódos színei, hanem választott tárgya által ébreszt hangulatot s elmélkedésre készíteti a szemlélőt.

Ezzel a tökéletes művészi fegyverzettel indult Amerikába, hogy tanulmányait ott kiegészítse.

Azonban rossz helyre jutott. Megfogták, s nem akarják tovább eresztetni. Nekik éppen ilyen ember kellett, aki tökéletes a rajzban, otthon van a történelmi és modern stílusokban, aki olajfestésben, akvarellben, pasztelben elsőrangú művész, emellett teljes odaadással foglalkozik az iparművészet minden ágával, az összes kézműves mesterségek gyakorlatát bírja s végül, mint építész, bejárta az egész világot.

1900-ban indult el Párisba, majd onnét Londonba s néhány hónapi tanulmányozás után december elején megérkezett New-Yorkba, ahol Dodge és Morrisson építészeknél rögtön alkalmazást nyert. Ez a cég egyike a legnagyobb építészeti vasgyáraknak (odaát ilyenek is vannak) s Takáchon kívül még 60 rajzolója volt alkalmazásban.

Bepillantott itt a felhőkarcolók acélvázszerkezeteinek tervezési munkálataiba s bizonyára becses tapasztalatokat szerzett ezen a téren. Ugyanekkor saját műtermében is dolgozott s a vele kint lévő Vass József építésszel

együtt résztvett a new-yorki városház pályázatán.

Jellemző az amerikai viszonyokra nézve, hogy másnap, a tervek nyilvánosságra hozatala után (nálunk is közölte a mérn. és épít. egyll. közlönye) meghívást kapott Takách Jardin Kent és Jardin építészekhez, akiktől viszont rövid idő múlva, kétszer annyi fizetés mellett Stein és Róth építészekhez került. A náluk töltött idő alatt, teljesen önállóan, megtervezte az egész „Fleischmann residence“ belső dekorációt s a 10 emeletes „Hotel Belleclaire“-t.

1902-ben Louis C. Tiffany világhírű műtermében nyert alkalmazást, ahol az interiőrökön kívül bő alkalma nyílt az opaleszcens üvegtechnikában kellő jártasságra szert tenni. Számos templomablak, üvegmozaik, gobelinterv került ki kezei alól s mindezek révén ma már valósággal nevet vívott ki magának odakint. Az előkelő társadalomban is széles ismeretkörre tett szert szeretetreméltó, megnyerő modora által s a legváltozatosabb és legcsábítóbb ajánlatokkal halmozzák el, sőt igen nagy, világcégek „cégtárs“ gyanánt is végleg magukhoz szeretnék őt kötni.

Egy kis indískréciót engedve meg magamnak, elárulhatom, hogy 1905. évi legutolsó alkalmazása helyén heti fizetése már 60 dollár = 300 korona volt, ami egy éven át 15.600 koronát tesz ki.

1904-ben hazajött Takách, részben hogy családját meglátogassa, részben hogy hátralévő fegyvergyakorlatát leszolgálhassa.

Bizonyos, hogy ez utóbbi kényszerűség nehezen volt elviselhető s hogy az amerikai szabadság levegőjéhez szoktatott idegei erős megpróbáltatásoknak voltak kitéve a lélekölő kaszárnya-élet alkalmával.

Egyébként néhány hónapi ittléte alatt nem csak a port rúgta ez a fáradhatatlan művész, hanem az Amerikából szintén hazatért Vass Józseffel a félegyházi városháza tervpályázatán vett részt és díjat is nyert. Közben terveket készített Mechwart Ernő belecskai kastélya számára, mely kastély Takách elutazása folytán csak jelenleg van felépítés alatt Tschenke Hermann budapesti építész tervei szerint.

Rövid vakáció után visszatért New-Yorkba, sőt magával vitte Zoltán öccsét, a kiváló zeneszerzőt és zongoraművészt is, aki azóta a milliárdosok kedvence lett s jelenleg óriási diadalokat arat.

Takáchnak ma önálló műterme van a világhírű Carnegie Hall-ban. Ez a világ legnagyobb műteremépülete, melyben cca 250 festő, szobrász, zenész, építész stb. dolgozik. Ugyanezen épületben van a Carnegie Lyceum s a new-yorki legnagyobb hangversenyterem.

Takách mint festőművész is nevet vívott ki magának s a híres „American Water color“ kiállításon önálló kiállítást is rendezett eddigi műveiből.

Ebbeli tanulmányait azonban még mai napig is folyton gyarapítja, részint New-Yorkban, Chaase híres festő iskolájában, részint pedig tervbe vette, hogy a közel jövőben Rómában és végül Párisban fog e célból megtelepedni. Őszinte szívből kívánom, hogy ez a kedvenc terve ne sikerüljön, mert bár tagadhatatlanul igen nagy festő-tehetség lakozik benne, (1895-ben Karlowitzky Bertalan tanítványa volt, de már ezt megelőzőleg 1892-ben és 1893-ban képeket állított ki a budapesti múcsarnokban és a Szalónban) — mégis hasonlíthatatlanul nagyobb nyereségnek tartanám, ha végleg hazajönne és ha rendkívüli munkabírását, sokoldalú ötletességét, kifinomult ízlését, nagy tapasztalatát és az összes dekoratív művészetekben való jártasságát, valamint a budapesti műegyetemen elsajátított műszaki tudását a dekoratív építészet szolgálatába állítaná.

Ebbeli vélekedésemben megerősít az a titkos reménység, hogy hazatérése után lelkét meg fogja ihletni az az ujabban észlelhető — magyarosságra valló — törekvés, mely szebb jövővel kecsegteti az eddigi, másokat és idegeket utánzó magyar építészetet.

Szükségünk van a talentumokra, s nem vagyunk olyan gazdagok, hogy ezt a fiatal embert (még csak 33 éves!) a külföldnek átengedhessük.

Igaz, hogy nehezebb fog eleinte esni, hogy újból beletörődjön az itthoni kicsinyes állapotokba, de neki meg kell hoznia ezt a hazafias áldozatot és pedig mielőbb, hogy itthon, a magyar

művészet fellendítésének alapvető munkájából a tehetségével arányos és köteles részt kivehesse magának.

Nem az aratás vár rá, hanem a szántás-vetés nehéz munkája, melyben mindnyájunknak segítségünkre lehetne.

A számtalan nemzetközi kiállítás, a könnyű utazás lehetősége, a sok művészi folyóirat és fényképezés, mind-mind közrehat, hogy az eddigi zárt történelmi stílusok helyett a jövőbeni stílusa internacionális ízű legyen. Van-e szebb feladat, mint az arra való törekvés, hogy ennek a most kialakuló modern stílusnak egy magyaros változata legyen? Mint ahogyan volt annak idején olasz-francia-német, sőt még angol reneszánsz is? (A magyar reneszánszban nem hiszek, bár sokan állítják, hogy volt!)

Mi örömmel látjuk, hogy a magyar művészet is az önálló vámterület jegyében áll s fokozatosan, minden téren találkozunk a nemzeti törekvések érvényrejuttatásával. Természetes, és csak első percben látszik csudála-

tosnak, hogy ezzel hódítottuk meg Európa rokonszenvét a milánói kiállítás alkalmával.

A palánta tehát kibújt a földből, s csak gonddal, szeretettel kell ápolnunk ezentúl.

Kertészre tehát nagy szükség van s mint ilyen üdvözlöm Takácht is, abban a reményben, hogy amilyen gyorsan akklimatizálódott az amerikai levegőhöz, — éppen olyan gyorsan és könnyen hozzásimul majd az itthon küzködő hazafias gárda nemzeti törekvéseihez is.

Szívből kívánom, hogy minél nagyobb érdemei legyenek ezen a téren s hogy vagyonos osztályunk módot nyújtson neki sokoldalú tehetségének kifejtésére — feltéve, hogy csakugyan hazajön.

Mert nem hiszi, aki nem tudja, hogy minden gyermekkori emlék, a régen hallott falusi harangszó, az itthon hagyott család szeretete, — szóval a honvágy dacára: művészembernél ehhez is erős elhatározás kell, — talán nagyobb, mint az, amely őt az idegenbe vitte.

Csak egy kis önzés legyen benne . . .



## A POROSZ KÉPVISELŐHÁZ ÉS A MODERN IPARMŰVÉSZET.

IRTA: M. E.

**M**I, akik hozzászoktunk ahhoz, hogy a magyar parlamentben kulturával, művészetekkel édeskeveset törődnek, s komoly felszólalás, magas színvonalú vita sohasem támad a kultusztárca illető tételénél, részint megszívlelendő jelenségként, részben okulás céljából alább kivonatossan közöljük Münsterberg porosz képviselőnek a beszédét, amelyben Németország iparművészeti jövőjét fejtegeti. Amit elmond, az a mi speciális viszonyainkra alkalmazva is kitűnően megállja a helyét, egyben pedig példaadás arra, hogy a parlamenti munkálkodásnak hálás

talaja lehet a nálunk tudatlanságból lenézett nemzeti kultúra, amely nélkül nem lehet, de nem is lesz soha nemzeti erő, nemzeti állam.

Münsterberg beszédében a tudományos és művészeti élet főbb jelenségeit tárgyalva, a következőket mondja:

Németország az ipar és kereskedelem terén kétség-telenül óriási világhatalommá váltott, és pedig azért, mert a birodalom értett ahhoz, hogy részint kitűnő iskolai képzettség, részint a tudományok előrevitele s a technikai haladás alapján elsőrangú helyet biztosítson magának. A művészetek terén a világforgalomban azonban nem sikerült kivívnunk ezt a kiváló pozíciót. Anglia és Franciaország sokszorosan túlszárnyalnak bennünket, s tudósítóink